

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer t. i. vasárnap és esütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál ur. utca 453dik szám alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok irant csupan a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik 's pontosan és jutányosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyors. (Kinevezések; felvilágosítás; börtönügy; szózat a dunatiszai csatorna tárgyában külföldi jelentélyek után folyt; Budáról; erdélyi ügyek; Arvamegyének jelentése a kebelbeli szegénység fölsegállítására beérkezett k. adakozások miképeni kezelteése irant; Kisfaludy-társaság; kilenczedik közlemény a József nádor nemzeti képesarnokot illető adományok föl; budapesti napló.)

Amerika. (Rosas és Oribe által megállapított szerződésnyi pontok.)

Portugália. (Lissaboni levél a kabineti forradalmat megelőzte cintrai lázongásról; az Espanol a legújabb portugáli események föl.)

Spanyolország. (Madridból oct. 19kei és 21ki tudósítások.)

Anglia. (A repeal-jövedelem csökkenésének okai.)

Dánia. (A schleswigi rendek idei hatodik gyűlése oct. 21kén megnyitva.)

Eleghir.

Értesítő; dunavizállás.

Magyar- és Erdélyorság.

A nm. magy. kir. udv. Kamra a kebelbeli számvevő-tisztánál megüritült számtisztai állomásokra Szabó Ignác és Schöber Alajos eddigi számjegyzőket; a megüritült számgazdái állomásokra Lang Ignác, Czigler Alajos és Bujtor János eddigi járulnokokat; 's az ekép ürességbe jött járulnokságokra Veyde Vilmos, Gasperini József és Wohlfahrt József gyakornokokat alkalmazá; továbbá a Szigeten megüritült sósállítványi beszédőségre Grosschmidt János boesköi sóbeszedőt saját kérelmére áthelyezvén, ennek helyébe boesköi sóbeszedővé Fejér Dániel szászállítványi ellenőrt, az ez által megüritült sziget sósáll. ellenőrségre pedig Kovácsy Károly nyug. sósáll. főbiztost érdemesíté.

A lajtaszentmiklósi k. harminczadivatalnál megüritült tisztirnokságra Mikliny Lajos varasdi felügyelőségi gyakornok lón alkalmazva.

Heitzenbergi Rend Henrik, a nagyszabeni váltócédula-beváltó's bank-főkö-pénztárnál ellenőrködő tiszt a nagyszabeni kincstári fizetőhivatal ellenőrévé, Priorszky Alajos eddigi bányászgyakornok pedig a körmöcbányai kir. pénzverőhivatalhoz szergondnokká alkalmaztatott.

Felvilágosítás. A magyar kereskedelmi társaság ügyében a Jelenkor f. eszt. 87dik számában közölt cikkem némelyek által bizonyos egyedek gyanúsítására használtván, kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy a kereskedelmi gyűlés első ülésében, melyben L. i. ifj. Szabó Pál ostromlatott, Kossuth Lajos ur jelen nem volt; valamint hogy az ifjabb Szabó Pál elleni ellenzéket gr. Teleki László, gr. Zichy Ötö, a pesti kereskedői kar jelenlevő tagjai és alulirott képzették, és személyes többségben voltunk ugyan, de öregebb Szabó Pál 10, és még néhány, többek nevében szavazván, bennünket leszavaztak. Rosty Zsigmond.

Börtönreform. Nem hihetni, hogy büntető törvénykönyvünk 's a töle el nem maradható börtönügy tárgyalatása jövő országgyűlésen mellékes dolgokul fognának tekintetni még akkor is, ha mind azon nagyobb kisebb értékű esemény, miket már addig is a megyei autonomia itt ott pro memoriákként följegyeztetett, egytül egyig országos sérelmek gyanánt lennének a törvényhozó testület színe e libe hozatandók 's mint ilyenek illő kitarás és belátással megvitatatandók. Nem hihetni már csak azon okoknál fogva sem, míg egyebekre nézve pártokra foszladoz a nemzet értelmese része, a büntető törvénykönyv 's ezzel járó börtönrendszer kiáltó szükségét kiki szinkülönbség nélkül állítja, legalább az eddigi bevallottak után ezt itélhetni. Ha ezígy van, félig meddig rosz néven is vehetnők a journalistikának, hogy — igen csekély kivétellel — ugyszólván teljesen mellőzi ez életbevágó ügy tüzetes tárgyalását; szerfölött kevés kivétellel, mondom, mert azon egykét cikket kivéve, mellyek tökéletes szaggatottsággal a P. Hirlap hasábjain koronként világot látnak, alig lehetne időszaki sajtónknál csak nyomát is lenni az ide vonatkozó értekezéseknek. Erre talán megjegyezhetné valaki, miként a mult országgyűlésre benyújtott választványi munkálat olly kimerítő's tökéletes, hogy e' nembem a magyar időszaki sajtótól — mai állásában — nemcsak többet 's jobbat, hanem még valami újat is alig várhatni. En a' kérdéses ügyre nézve az ellenvétést illy általánosságban megállíthatnak nem tartom, annyival inkább, mivel egyebeket mellőzve, azon választványnak, mellytől az érintett dolgozatot birjuk, új meg új adatokra (értem olyanokra, mellyek hazánk börtöneiből merítendők) még akkor is szüksége volna, ha roppant kiterjedésű föladatainak megoldására sokkal több ideje lett volna, mint valósággal volt. Ez utóbbitekinetben egészen minmagunkra vagyunk szorítva 's külföldről, bármilly magas fokra emelkedett volna is itt a' műveltség, egyebet át nem ütetheünk, mint a' mi kiválólóg a' dolog philosophiájára tartozik. Ép ezért kellene nálunk az időszaki sajtónak ez ügyet melegebben felkarolnia 's összeállítva e' téren koronként mu-

atkozó üneményeket, a' gondolkodni szeretőkre nézve lehetővé tenni annak elhatározását: hol és mennyiben alkalmazhatók hazánkban amaz általános elvek, miket eddig e' lé a' meszeszahaladott külföld tudományos és tapasztalt férfiai axiómákként fölállítandóknak hittek?

Amde a' dolog másik feléről sem állíthatni, hogy ott már fürkésznivaló nincsen, hogy e' tekintetben a' 19ik század philosophiája már tökéletesen tisztában van, sokkal fiatalabbak az újabb kor ide vonatkozó találványai, hogy sem azok jövője 's az emberiségre leendő hatásuk kétségenkivülieknek tartathatnának. Itt is, mint sok másban, mi új és szokatlan, ki volt 's ki van téve az ember a' szélsőségekig elkapatás veszélyeinek; a' szerint a' mint majd ellöki magától majd mohón ragadja őket magához csupan azért, mivel ujak, szokatlanok. Mi itt egyesekről mondatik, néha népek 's nemzetekkel is megtörténhetik 's hogy nem egyszer megis történt, mutatja a' világesemények folyama 's különösen azon újításoké, mellyek az erkölcsi vagy anyagi világra közvetlen 's egyenes befolyással bírtak. A' börtönügyre vonatkozólag legyen szabad itt az ugynevezett magány- vagy is „pennsylvania“ rendszerről nem magamnak szólnom, hanem két egymástól egészen eltérő véleményt megismertetnem. Egyik egészen fölfelelő a' börtönújítás e' fájának láttára; a' másik iszonyodva fordul el tőle, pokol szüleményének mondván azt, létrehozatva azért, hogy alkalma legyen embernek embertársát szörnyebben kizoznia, mint ez valána a' torturák sőtét századiban történt vala. Czélem e' kettős vélekedés fölhozatala által azok figyelmét, kiket a' nemzet meggyőződése alapos nyilatkozataik után e' tekintetben hivatottaknak ismért el, e' tárgyra irányzani, hogy emberszeretettel párosult igazságérzetök a' két szélső közli kellő közepet kimutatván, lehetővé tegyék a' kárhuzatos botlások elkerülését 's ez üdvös javításoknak hazánkba leendő átültetését.

Az első megismérteti a' „Penitentiary“ nevű intézetet Philadelphában, tehát közvetlenül csak erről szól; azonban e' megismértetés csekély módosítással, valamennyi illynemű intézetre alkalmazható. Véleménye így hangzik:

Ezen intézet, melly az egyenkénti elzárás elvén alapszik, sok vitára szolgáltatott alkalmat; azonban tagadhatlanul igaz, miszerint a' bűnös, ki egyszer ide belépe, innen mindenkör megjobbultan lép ki 's nincs rá példa(?) hogy a' ki egyszer belőle kiszabadult, új büntetést következtében oda visszakerült volna. Minden fogoly külön kis szobácskába záratik, mellynek magányát csak akkor hagyja el, ha a' bűnhődés ideje, mi egytől tizenkét évig terjedhet, lejárt. A' szabadulás ezen perceig el van zárva minden közlekedéstől akár rabsorsosi, akár az intézetet megmeglátogató idegenek irányában, kivéven, ha ez utóbbiak e' részben különös fölhatalmaztatással bírnának; mi egyebiránt igen ritkán 's csak nagy nehezen nyerhet meg. A' fogoly tehát végkép magára van hagyatva és szórakozásul nem bír egyebet mint mit neki munkája nyújt a' borzasztó elszigeteltség elviselhetésére. Kétségbeesés 's az engesztelhetlen kényszerűség munkássá teszik őt, elhitetvén vele, hogy így elzáratásának kintő gondolatitól megszabadul. Ezen kénszerűségből fejlődik ki a' munkálkodás szükségének érzete 's a' dolog megszokása annyira növekszik, hogy a' fogolyra nézve nagyobb büntetés nem létezik, mintha töle egy vagy több napra — a' mint t. i. fegyellenes teste inkább vagy kevésbbé súlyos — a' munka szülte enyhület 's vigasz megtagadtatik. —

Magas kőfáltól környezett tág udvar közepén gömbölyded alakban emelkedik maga a' főépület; belsejébe mint központba megannyi sugárként tizenöt hosszú folyosó vezetvén be. Hároma ezeken emletes; azonban valamennyi a' foglyok hajlékaihoz vezet, mellyeknek vas ajtai e' folyosókra nyílnak, innen van, hogy az épület közepére helyezett teremből egyetlen ór néhány másodperc alatt képes végig futni szeméivel a' földszinti folyosók vasajtaik 's ez által a' netalán kísérletbe vet menekülési törekvések elejét venni. Egyegy fogoly szobája nyolcz lábnyi széles, tizenkét lábnyi magas (hihetőleg angol mérték szerinti) tért foglal el; napvilágot mindenik fölülről egy keskeny nyíladákon kap. Télen át érez csöveken vezetett meleg víz által eszközöltetik a' fűtés; azon csövek pedig, mellyek a' természeti szükségek teljesítésére rendeltetvék, a' rajtok keresztül bocsátott hidegvíz segítségével tartatnak tisztán. A' földszinti szobák mindenike előtt van mintegy két akkora szabad tér, magas fallal kerítve olly végből, hogy a' fogoly itt naponként egy óráig szíhassa isten szabad legét. A' lépcsőzet, mellyen a' fogoly ide kilép, kívülől kezeltető készület

segítségével fölhuzahtatik, majd ismét lebecsáttathatik. E' kis udvarkában szinte nem lát, 's nem láttatik a' fogoly, kivéven az őrt, ki az épület magasb pontjára helyezve, az egy azon órában kibocsátott, de azért egymástól tökéletesen elszigetelt foglyokat szemmel tartja. Az épület felső részében vannak a' nő foglyok; ezek nem részesülhetvén a' most említett jótéteményben, e' helyett kétkét szobával bírnak légváltoztathatóság okáért.

A' táplálék valamennyi szobába az ajtóba metszett, 's kulcsosul zárható nyíladákon jut el. Naponként háromszor kapnak enni: télben reggeli hét órakor, délben 's esti ötkor; nyárban reggeli hatkor, délben 's esti hét órakor. Reggelijök Cacao-val készült kenyérleves; ebédre marhahus levest, 3/4 font húst 's burgonyát; este pedig tengerilés 's valami édes pépet kapnak.

A' szobácskák száma ötszáz nyolczvanhat ugyanannyi fogoly számára készítve; az egész órség tizenkét fegyvertelen emberből áll. A' rabok munkáját szövés és sarukészítés teszik; kezdetben utmutatást nyernek az öröktől, kik az elkerülhetlenül szükségesnél többet nem szólnak. Hetenként mintegy ötszáz pár saru és czipe készül ez intézetben; az ebből jövedelem az intézet költségre fordittatik; 's belőle a' foglyok még kiszabadulásukkor sem kapnak. Mondják, hogy ezen intézetek kezelése olly gazdaságos, mihez képest többi közt a' baltimorei minden egyéb költség levonatása után még tetemes jövedelmet is hoz az álladalomnak. —

Vasárnap és ünnepeken megnyílnak a' szobák ajtai, hogy a' foglyok részt vehessenek az isten igéje hallgatásában. A' fogoly illyenkor ajtó mögé áll, úgy hogy minden szót megérthet, anélkül hogy ő maga látna valakit, vagy másoktól láttatnék. Ugyanis minden oda van irányozva, hogy a' fogoly ismételten maradjon. Mihelyt valaki ellen a' végítélet kimondatott, azonnal zárt kocsiában az intézetbe szállítatik, hol mielőtt kiszállna, feje fekete lepellel betakartatik, majd azután e' czélra rendelt két ember által karon fogva szobácskájába kalauzoltatik; úgy hogy ő maga nem tudja, miként juta szomorú lakhelyébe. Ugyanez történik szabadulásakor, 's a' fogoly meg van győződve a' fölől, hogy valamint ő nem látta egyet is rabsorsosi közül; így az e' neve is, az intézeti igazgatást kivéve, tökéletesen ismételten maradt. Idegenek ollykor ha bebocsáttatnak is, nem mutatnak nekik egyebet üresen álló szobáknál. — De auditor et altera pars.

Mutatványunk második része jóval későbbi, nem is szorítokozik kizárólag egy valamely intézetre, hanem inkább magát az eszmét látszik megtámadni akarni, daczára azon majd általános kedvezésnek, mellyel a' pennsylvaniai rendszer a' művelt világ minden részeiben találkozik. Iratott e' cikk azon alkalommal, midőn nem rég Majna melletti Frankfurtban az európai hatalmak részéről e' tekintetben megbizottak öszszejevővén a' fogházak javíttatása megállapítandó börtönrendszer fölől tanácskoztak. Maga a' cikk írója sok helyen személyeskedik 's általjában fölingerültnek látszik; ettől azonban elvonva sok ollyat mond, mik az emberszerető kebelben aggodalmakat, a' mélyebben gondolkodni szeretők részéről figyelmet gerjeszhetnek. Miután megemlíté, miszerint az egyenkénti elzáratás elve mint egyedül üdvözítő lón e' congressuson kimondva 's elfogadva, sajnálkozását jelenti ki a' fölött, hogy a' tanácskozó legnagyobb részét ollyanok tevék, kiknek hivatalkörét a' börtönügy képezi. Börtöntisztek, ugymond, bármilly rangfokuk legyenek is egyébként, kérdéseknél, mellyek az emberiség ügye fölött határoznak, jogosan legfőlebb is csak tanuk gyanánt lehetnek jelen; tanuk gyanánt, kiknek vallo-másaikból az illető törvényszék annyit fogad el, mennyit a' dolgok ismertetéhez képest elfogadhatónak hiszen.

Mondja továbbá, miszerint azok, kik hivatalos állásuknál fogva börtönügyekkel foglalkodni kénytelenek, melözve a' lélektan 's emberiség követelte magas szempontokat, legfőlebb is csak e' háromra képesek figyelemmel lenni: 1ször hogy a' fogoly úgy zárassék el, mihez képest annak megszökésétől tartani ne kelljen. 2szor hogy az illynemű intézetekben rend, engedelmesség 's csend uralkodjék. 3szor hogy az egész ügykezelés lehetőleg kevésbé kerüljön. — A' rabok testi lelki épsége, azok erkölcsi javulása 's kiképzettetésük a' végre, hogy börtönből szabadulásuk után kenyérket becsületes munkával szerezhessék meg; olly szempontok, miket fönnevezett hivatalnokok eléggé méltányolni nem képesek.

'S ép ezek vannak leginkább rajta, ugymond, hogy az egyenkénti elzárási rendszer minél általánosabban fo-

gadtassék el. Ki a pennsylvaniai börtön-rendszert ha látásból nem is, de legalább leírásból isméri (főnebb közöltük) tudni fogja, miként az imént kijelölt 3 pontot illetőleg annál alkalmas rendszer alig gondolható. Ezen falak közül, ezen vasajtók 's rácsokon a különszakított egyes ember ereje soha keresztül nem tör: nyugton alhatik igazgató ur porkolábjaival együtt, nem kell attól tartania, hogy míg ő 's övéji pihennek, az alatt szerencsétlen vendégeinek valamelyike kiszabadul. Ott fogja ő ezeket lenni holnap, hol őket ma hagyá; ott holnapután is, és így tovább.

És minő rend, a munka milly szabályszerű lefolyása szemléltethető ez intézetekben! szerfölött ritkán fog megtörténni, hogy a foglyok valamelyike ellenszegülni merne; de ha még is elég szerencsétlen volna illyesmit megkísérteni, könnyű leend rajta kifogni: ott leend a magára hagyatás, idővel ez a legkeményebbet is megpuhítja. Valóban, a mondott rendszer olly annyira egyszerűsíti 's könnyíti a börtöni kezelést, hogy az egész alig kíván több fáradságot mint a felügyelés valamely állatgyűjteményre, hol minden egyes vadnak megvan külön maga vas kalitkája.

Adjuk meg, mond tovább szerző, a fogházfelügyelőknél is, mi őket illeti; szerezzünk nekik, ha úgy tetszik nyugodt 's kényelmes életet; csak akkor, midőn az egész rendszernek nem annyira megváltoztatása, mint újból teremtetése jó szóba, ne bizzuk rájuk az eldöntő véleményadást. — Bizonyára, ha a büntető törvény körében eddig történt reformok ezen urakra lettek volna bízva, ugy a bot, bilincs, korbács 's a sötét vakság több illetén czafrangjai ott is, hol ezeket kiküszöbölni sikerült, még mai napig dívatban volnának. — Pedig ha végig nézünk azok során, kik a kérdéses rendszer számára mind a közvélemény, mind számos kormány részéről kedvező fogadtatást szerezni napról napra növekedő magasztalásaikkal ügykeznek, látni fogjuk, ezek jobbára a főnebb jellemzett foglyárok köréhez tartoznak, nem átalván őrző czéljaiknak az emberiség ügyét vinni áldozatul.

Azok, kik a nevezett rendszert hely színén tett komolyabb vizsgálódásból ismernék, még mindig igen kevesen vannak; azok pedig még kevesebben, kik e tárgyról tapaszlatból szólhatnak. Ha nem menthető is, minden bizonynyal könnyen megfeythető ezek hallgatása. Ugyanis a gyöngébb természet ezen rendszer által teljesen megtörik és semmivé lesz; azok pedig, kik elég erősek 's daczolók ennek mondhatlan kínait elviselni, bizonyos álszemérem által viszsztatva érzik magokat megvallásától azon kinoknak, miknek kigondolása a sátány képzelő erejének is dicséretére válhatnék. 'S még is nincs rá eset, hogy csak egy is azok közül, kik a teljes elkülönítés szenvedésin átesetek, eziránt valaha megkérdetett volna.

A fogolynak tökéletes elszigeteltetése: bün, mely az emberi természet ellen követettik el. A társas együttlét őszlőne erkölcsi szükségünk első 's leghatalmasbika, olly szükség, mely ha neki elég nem tételik, ép ugy megöli a lelket, mint az étel és ital-megtagadás a testet. Ezen állítás olly világos, hogy hebizonyítását csak az követelhetné, kinek még eddig nem volt ideje az ember természete 's rendeltetéséről gondolkodni. Ez oka, hogy ma már magok a pennsylvaniai rendszer követői sem merik kívánni, miként előbb az emberi ész gunyaul — a fogolynak minden emberi társaságtól tökéletes elzáratását. Csupán a rossz társaságtól akarjuk őt megóni, szólnak ők; azokkal való társalkodását, kik erkölcsi lényegére jótékony befolyással lehetnek, sértellenül hagyjuk; sőt mi több, gondoskodni fogunk róla, hogy e tekintetben semmi ne mulasztassék el. Így tőnek legközelebb a Frankfurtban öszszegyűltek is, kimondván, miként a magányrendszer foglyai „naponként“ részesülendnek a fogházi igazgató, lelkész és orvos látogatásában, nem említve azokat, kik önszántukból fognák az intézetet meglátogatni.

Mi szeliden, megnyugtatólag hangzik mindez! Valóban olly módon a börtönszoba látogatási terem me változik át, hol egyik vendég a másikat érné, csak hogy a szobák lakóji társalgás tekintetében valamikép hiányt ne lássanak. 'S merjen aztán valaki a behozatandó rendszerellen kikelni.

Igen ám, ha ezen szebbnél szebb ígéretek teljesíthetők volnának; ámde a hitegetés azok teljesülendése iránt — főleg ha naponként teljesítendő látogatásokról van szó — szándékos vagy öntudatlan hazugságnál nem egyéb. — A magán-rendszeri fogházak, könnyen állátható okoknál fogva, nagyobb láb szerint lesznek felállítandók, ugy hogy egyre körülbelül 500 foglyot vehetni. Az igazgató kötelessége leend már most ezek mindenikénél napi látogatást tenni. Tegyük föl, hogy az emberszerető férfi naponként tíz egész órát — egy percet sem vesztve — fordít foglyai látogatására; jutni fog egyre egyre a látogatottak közül 1 1/2 perc, vagy is egy első 's tizenkét másodperc; melly parányi idő lefolyta alatt természetesen át kellend esnie mindazon kérdéseken, mellyek hozzá napról napra változhatlanul intézetni fognak. Attól kell tartani, hogy az igazgató meg nem bírván a kérdézősködéssel öszszefüggő látogatás napi terheit, elvégre maga is inkább bezártni kíván, mint a céltalan 's lélekölő foglakodást tovább is folytatni. Szinte ezt állíthatni az intézeti lelkész és orvosul is. És ezek már most beszélni fognak dolgokról, miket nem lehet az örökös ismétlés közben meg nem unniok; szájok járn fog, a nélkül hogy szívök, vagy tán eszök is részt venne a mondottakban. 'S illy uton volna eszközzendő a rabok némileges fölvidtása, erkölcsi érzelmök fölzigatása, szívök 's eszöknek gondolatcsere általi tisztítása! Hátha még tekintetbe vesszük a viszonyt, melly fogoly és börtöntiszt közt létezik; amaz vétkes, ez a boszú törvény végrehajtója, kinek tudnia, éreztetnie kellend a különbséget, melly a szerencsétlent a bünösen bukottól elválasztja: megtörik itt egy felől a legnemesb önmegtágadás és emberszeretet 's visszahanyatlani kénytelen más oldalról a másként legközelebb bizalom is.

Ki a pennsylvaniai rendszert isméri, tudni fogja, miként itt a fogoly embernek javulása, 's az engedtetni szokott enyhületek attól függnek, mennyire halad előre magának a fogolynak jobbulása. Ezen elv, melly magában véve éppen nem rossz, a magánrendszer mellett nemcsak haszonvehetlenné, hanem legtöbb esetben igen kártékonyá válik. Hol vannak az erkölcsi jobbulás látható jelei azon ember számára, kinek — tökéletesen kiszakítva levén az emberi társaságból, — ugyszólván alkalmas sincs emberi cselekvések gyakorlatára? Hogy mutassa az meg töredelmes bünbánatát 's jóra való szándékát, kit hónapok, sőt tán évekre néma négy fal közé zártatok? Egy erénye van 's lehet az illy szerencsétlennel előljáróji irányában; 's ez az engedelmeskedés. Börtöntiszt a fogolyban nem ismér nagyobb erényt töredelmes alázatosságnál; ehhez mérendi kegyeit, ez határozand nagyobb kisebb megelégtülése fölött. Amde hol az intélet alapjaul illyesmi vétetik föl, ki kezesség ottan arról, hogy a fogolynak látszólagos jobbulása több észszómaszó tettetésnél 'skiszámított szenteskedésnél? A magánrendszer vagy megöli áldozatit, vagy végkép eltomptítja, vagy pulya de ügyes álnokságra oktatja azokat. Az erősb természetűben dühös gyűlölet 's égető bosszú lángjait szítandja föl; míg, mint mondatott, a gyöngébbet vagy megöli, vagy elerkölcsteleníti; míg ellenben isten és világgal azokat kibékíteni 's az álladalom hasznos polgárává növelni nem képes.

Javitó-házaknak nevezitek ez intézeteket, elhitetvén magatokkal, hogy bibliai mondatok az emberi természetet győzelmet vínak ki, 's morális hatásuknál fogva gazembereket becsületesekké varázsolnak át. Valóban sajtószertű fölfogása az emberi természetnek kívántatik ahoz, hogy valaki keblében illy meggyőződést táplálhasson.

Ama titkos erő, melly a becsületes munkásságban mindenkor rejtezik, a magánrendszer falai közt elveszü erkölcsi értékét, 's eszközözé silányul unaloműzés, vagy holmi aprólékos kedvezések elérésire. A 19dik század vastagabb halfogásához számítandó kétségkívül a munka eszméjének illetén utoni bemocskítása, azon munkáénak, melly a társadalmi kötelességek első 's legnemesibikét teszi.

Javitási rendszer, melly az erénygyakorlásnak még lehetősegit is kizárja, nem egyéb észellenes kísérletnél. Valamint nem hihető, hogy a borlébe csukott embryo valaha emberré fejlődjék; ép ugy ellenkezik az észszel elhinni, miszerint a tökéletes eljárás által cselekvősegi sőt akaratási szabadságtól végkép megfosztott tehát a lelketlen tárgy sorába taszított fogoly erkölcsileg fölemelkedni képes legyen. Mennyivel kevésbbé foghatni meg pedig azok törekvését, kik az elzárást tartják amaz eszköznek, mellyel a botlott vagy tévelygő ember az álladalomnak haszonvehető tagjává képeztessek? azon ember, ki botlása által ép azt mutatá meg, hogy a társadalmi élet föltételeit nem isméri vagy érteni nem akarja. Valóban nem kevésbbé kelle az emberi észnek tévedni, midőn a pennsylvaniai rendszert fogantató, mint tévede a boszorkanyperék, 's máglya-rendszer (Auto da Fe) behozatalakor; 's valamint ezekre kimondá a későbbi kor kárhözható ítéletét, bizonyára csak néhány évtized mulva is csudálkozniá kellend az emberiség értelmeseb részének azon, hogy a magánrendszernek még a magasb sőt legfensőbb körökben is találkozhának pártolói.

Még meg kell jegyezni, miként az emberszerető látogatók (ha t. i. illyeneknek megengedettnék az intézetbe járás) részvételre sem igen építhetni. Ki az emberi természet nem csupán könyvekből, hanem mindennapi tapasztalásból is isméri, tudhatja, mint áll a dolog a könyörület és szánakozással főleg ollyanok irányában, kiket a törvényszerű hatalom gonosztevőknek bélyegze. Az intézet megnyitására leendnek talán olly látogatók; ámde kielégítettvén a kandság 's újságvagy, legfőjebb is egykét idegen kívánczok ezen intézeteket megtekinthetni: illy látogatósoknak pedig aligha megleend ohajtott erkölcsi hatásuk a fogoly jobbulását illetőleg.

Körülbelül így áll a dolog, ha a magán-rendszer melé humanus törvényhozást, 's nem kevésbbé humanus tisztviselőket gondolunk. Ellenben még feketébb színben mutatkozik az egész, ha figyelembe vesszük ama viszszaéléseket, mik börtönökben áltálján véve, különösen pedig a titkolózásra 's rejtődsiségre alapult magán-rendszernél lábra kapni szoktak. Emlékezzünk csak viszsza amaz iszonyatos adatokra, mik néhány év előtt egyik legjelesb amerikai intézetről, hiteles kufőkből merítve, közöltettek. Borzad a jobb érzésű ember, ha csak rá gondol is azon kínzásokra, miknek itt a szerencsétlen foglyok kitétetve voltak. *) Többi közt volt ez intézetben egy v a s f é k, melly a makaes rabnak fejére huzatott, hogy kínzás közbeni jajgatása elfojtassék. 'S ez történt, nem nálunk, hol a nyilvánosság még jóformán ki sem nyitá szemét, hanem történt a polgári szabadságáról híres Amerikában, hol mint mondatik, a nyilvánosság szemei elhatnak a közgazgatás legmélyebb redőzetibe is. A legszörnyűbb kínzások vitettek véghez Amerika szabad polgárain, 's pedig nem egyszer kétszer, hanem évek folytán, a nélkül hogy a nyilvánosság erről egy hangot szólott volna. Nem is jött ott napfényre semmi egész addig, míglen a szerencsétlen kintzotak egyike kintzói kezei közt lelkét adá ki. — Mivé fajuland hát a magánrendszer olly országokban, hol a törvényes eljárások nem nyilvánosak, hol nincsenek eskütszékék, sajtószabadság, ninc közszellem, mellyhez képest minden egyesért az egész kezeskednék.

Korán sincs ugyan még e tárgy kimerítve; legyen azonban jelenleg ennyi elég figyelmeztetésül; mi hogy annál inkább sikerüljön, rövid következőkbe vonhatni öszsze a mondottakat: a magán-rendszer behozatala olly vadság, melly a legsötétebb középkorba is beillett volna ezen rendszer nem képes növelni, nem képes javítani, nem képes alkotni, 's csupán csak az ember lealacsonyítása, elbutítása és erkölcsileg semmivé tételére alkalmas. Az enyhítések, mellyek eddigelé a rendszer támogatására fölhozattak, részint nem lényegesek 's hatástalan, részint nem létesíthetők. Ama szózatok, mellyek ekkor az ügy érdekében emelkedtek többnyire avatlanok azok pedig, kik ön tapasztalásb. legtöbbet 's igazán alapot tudnának mondani, mindeddig mélyen hallgatnak. A mi végre a pennsylvaniai rendszer jótékony hatása 's üdvös következményéről híreszteltetik, jobbara csalódás, mert majd mindig részrehajló vagy elvakított tanuk nyilatkozatin alapszik. 'stb.

Szózat a duna-tiszai csatorna tárgyában a külföldi tekintélyek véleményei után. (Folyt.)
Most menjünk át Fynje H. F., Conrad F. W., Conrad M. L. collegialis véleményökre.

A hollandi vízmérnökök részletesen bemutatták az egész csatorna hosszát 's ennek környékét, szigoron megvizsgálták a helyszíni körülményeket 's hogy a tények mezején is meggyőződjenek B. állításairól, megvizsgálták a dunai átvágásokat, fehér-kőrösi munkákat és az aradi malomsatornát. Ezek B. ur elvét, miszerint ő a Dunát a Tiszával folyóvízicsatorna által öszszekötöni ajánlja, tökéletesen elfogadták és csekély módosításokkal teljes mértékben helybenhagyták, 's ezen fölül a csatorna-vonal huzamát is igen jól választottnak lenni állítják. Im uraim! három hollandi vízmérnök nyilatkozik a folyóvízű csatorna mellett, mellyek tömérdek előnyeit az állóvízű csatorna fölött tapasztalatilag tudják és akarják is méltányolni. B. ur duna-tiszai csatorna tervezetének egyik fő elvét, ezennel diadallal kivítottak lenni látom.

A munka végbevitelére vonatkozólag, B. urnak másik főelve valóságát — miszerint a csatornából kikerült földtömeg nagyobb részét emberi segedelem mellett vizerővel akarja a tiszai laposokba kihordatni — a hollandi mérnökök tagadni nem merik, sőt ezen rendszert kétségen kívül nagyon takarékosnak lenni képzelik, mivel, ugy mondják, ha tekintetbe vesszük, hogy egyetlen egy munkás képes naponként 8 köb-öl földet lefelé hányni — különösen a pestszegedi könnyebb földdel ellátott csatornánál — míg egy fél köb-öl kiásására és elvitelére egy egész munka-nap szükséges, világos, hogy e szerint a költség aránya ugy állana, mint 16:1. Mindamellett azonban ezen rendszer iránt, azon különbségeket tekintve, mellyek a körösi és sárvizi csatornák, és a pestszegedi csatorna viszonyai közt léteznek, kétségeik támadnak, 's alább tárgyalandó fölmerült nehézségeiknél fogva biztosan nem hihetik, hogy a duna-tiszai csatornánál egész bizonyossággal ezen rendszer alkalmazható lenne. 'S ime, itt adják a hollandi mérnökök legfényeseb jeleit a tiszta meggyőződés-szülte őszinte bírálásnak. Ők, mintha lelkök mélyébe látnék, minden tévovás, csürés-csavarás 's ingadozás nélkül kerekén azt a

*) Szerző nehezen isméri a m. országi benevolumokat, mellyek gyakran egy cseppel sem állnak alább — kintzószerelmés használatát tekintve — az általa felhozottaknál. Igen érdekes adatul szolgálhatnának erre azok, mik legközelebb U. . . . szon P. megyében történtek. K.

karják mondani: B. urnak vizerő általi dolgoztatás elvét tagadni nem merjük, hiszen a mindennapi tapasztalás ezáltal meg bennünket, és hiszünk annak a körösi és sárvizi csatornáknál roppant sikerrel eszközölt alkalmazását, de illy nagyban, mint a pest-szegedi csatornánál szándékoltatik, annak egészen bizonyos és biztos alkalmazhatása iránt kételkedünk, mert illy nagyban, sehol a világon a vizerővel munkáltatás még nem használtatott; ez lenne az első kísérlet. S ezen valomással a legtisztább meggyőződés sugallatit követik a hollandi mérnökök. Hogy pedig illetően véleményben vannak, világosan bizonyítja a vizerővel munkáltatásnak a pest-szegedi csatornánál alkalmazhatása ellen tett észrevételeik szelleme. Ámde kérdem, mivel illy nagyban a vizerővel munkáltatás nem alkalmaztatott soha, következik é, hogy ezentul se alkalmaztassék? Én most is erősen hiszem, hogy a vizerővel dolgoztatás csak ezentul fog kifejlődni, és meg vagyok győződve, hogy ha valahol, bizonyosan a pest-szegedi csatornánál a B. P. Híradóban s ezen lapban is előadott módon, melyet mind az elmélet, mind a tapasztalás helyesel, roppant eredménnyel lehet használni a vizerőt.

Most lássuk a hollandi mérnököknek a pest-szegedi csatornánál a vizerő alkalmazhatása ellen tett nehézségeit.

1) Ugy látszik, a hollandi mérnökök kételkedése onnan ered, hogy a víz rendetlenül dolgozik, mert azt mondják: „Ezen munkák eredményét (t. i. a fehér-Körösökét) megvizsgálván, meggyőződünk a felől, hogy a vízroham használata valóban végbevitte ezen folyók szabályozását és a csatornák kijavulását, mi jölehet némileg rendetlenül történt, mégis megjegyzésre igen méltó tény.

Az átmetszéseknél nem szükséges, nem is az a cél, hogy a víz sinőregyenesen és rendes oldallejtekre, mint a csatornáknál, dolgozzék; hanem, hogy új ágya völgyeletét, melyet emberi kézzel például a Tiszánál vagy Dunánál kiásni igen kétes feladat lenne, ha nem is egészen csatornai szabályszerűséggel, kellő mélységre és szélességre kikotorja, mert ez által az átmetszeteknél a kiűzött ezél el van érve. Ámde a pest-szegedi csatornánál a vizerőt rendesebben lehet használni 1-ször azért, mert az átmetszésre, ha egyszer kiásatik előásása, ritkán fordítatik annyi gond, mint a csatornára, mely minden évben kétszer újabb vezérárokka ellátatik, s a víz sodra mindig összpontosítva a közepén tartatik, midőn az átmetszés előásása után gyakran végkép magára szokott hagyatni. 2-szor a folyók tavaszi és őszi árvi zéi az átmetszéseken nem korlátozhatatnak, mint a pesti toronánál, a csatorna vize. 3-szor az átmetszés előásása például a Körösökénél úgy áll a szabatos szélességhez mint 1:10—12; tehát az annyiszor többszöri kiszélesítésben nagyobb rendtelenségbe jöhet a víz munkálata által az átmetszés, mint a pest-szegedi csatorna, mellynél az előásás szélessége úgy áll mint 1:3. 4-szer, a pest-szegedi csatornánál, ha egyszer a földtömegnek nagyobb része a vizerő által elhordatott, az oldalnak kellő lejtözete, s egyéb részeknek rendbe hozása emberi munkával eszközöltek, s aztán a vizerő további hatása a csatornára alkalmazott építvények által korlátoztatik: midőn a folyam szabályzatnál, ha az új meder kellőleg kibővítettet is, annak azon állapotában maradására ritkán vétetnek célba újabb munkálatok, mivel nagy költségbe kerülnek, s azért a vízroham mint folyton munkáló természeti erő meg nem szűnik, hanem folyvást dolgozik, és nem ritkán a már elkészített új medert ismét rendtelenségbe hozza. Azon rendszer-alkalmazással tehát, melyet a B. P. Híradóban s a lapokban részletesen előadtam, nem félhetünk, hogy a csatorna vize rendetlenül dolgozzék.

2) Azt mondják a hollandi mérnökök: a föld minőségének és lejtőségének nem köszönhető é a sikernek egy része, mellyel a körösi és sárvizi csatorna létesül? Ezen folyók rohama elég sebes, és ezen sebesség még növekedett az által, hogy medrök a csatorna által megrövidített stb.

A Fehér-Körösnek a siktéren sebessége 3 láb s ezzel víztömegéhez képest a legkeményebb tiszta agyagföldben nagy sikerrel bővíti új ágya völgyeletét, főképp ha csekély emberi segély járul hozzá. A Sárviznél Halász Gáspár igazg. vízm.értekezése után 100 ölre az esés 1 hüvelyk, a sebesség két láb, és még is nem egészen tíz év alatt a 7 öl szélességű előásás, minden további emberi segedelem nélkül egyedül a víz ereje által 12—14 ölre szélesített, s pedig mintha emberi munka által történt volna, mindenütt zsinag-utáni egyenességre, alsó rétegeiben kemény agyagos földben. S itt is vannak több mérföldre, mint Agárdnál, Berkinél, Kaposznál 4—5 öl mélységű ásások a víz erejétől rendesen kiszélesítve. Így például Hontmegyében Szakálos helységnél egy hosszú átmetszést 2 láb sebességű víz 2 öltől 6 öl szélességre bővített sinőregyenesen a legkeményebb agyagföldben három év alatt, minden további emberi segítség nélkül. Mennyivel sikeresebben fog tehát a pest-szegedi csatornánál a közel három láb sebes-

ségű víz dolgozni az ottani könnyű homokos földben, már csak azért is, hogy a csatornában, majd egész esztendőnt megleszen a kellő magasságu víz, midőn az átmetszéseknél csak 2, legfeljebb 2 1/2 hónapig lehet nagyobb vizekre számítani.

3) Mondják a hollandi vízmérnökök, hogy a csatorna vize elég sebes leendő a finom kavics és homok elsodortatására, de azon véleményben vannak, hogy azok ismét rendetlen zátonyokban leülepednek vagy a csatornában, vagy annak torkolatánál, azon oknál fogva leginkább, mivel már a víz is, mely használtatik, illy belévegyített anyagokkal van terhelve.

Itt ünnepélyesen megvallják a vizerő használatának nagy költséget megkímélő roppant eredményét, mert miután a csatorna vize elég sebes a finomabb kavics és homokos föld elsodortatására, s e szerint feltéve bár, de meg nem engedve, hogy a bugaczi emellett szakaszából kihordandó földet a csatorna alsóbb részein vagy annak torkolatánál rendetlen zátonyokban rakja le, mégis roppant leszen a nyereség; mert egészen más a földet Dorozsmánál és más Bugacznál a csatorna völgyeletéből kiemelni, mivel ott egy köb-öl föld legfeljebb 1 f. p., Bugacznál az alsó rétegekben 4 ft pengőbe kerülne s így a vizerő használata által a nyereség úgy állana mint 4:1. Azonban hogy a csatorna alsó részeiben az elsodortatott föld rendetlen zátonyokban le ne ülepedhessék, arról gondoskodva van, mert mint említett értekezésben előadtam, az első szakaszok csekély alsó szélességet nyernek, hogy a lefolyó víz összeszorulva nagy sebességgel húzódhassék lefelé. S ezt tapasztalhatjuk minden folyónál, hol ezek keskenyebb mederben összeszorítva folynak, nemesak hogy rendetlen zátonyokat olly helyeken nem raknak, de ágyok fenekét mélyebben kotorják. Így leszen ez a pest-szegedi csatornánál is, mellynek vizét mindig összetartani hatalmunkban álland. Mindazáltal a hollandi mérnökökkel tökéletesen egyetértek, ha fenebbi állításait szorosazon értelemben veszik, miszerint a víz erejével eluszó föld a csatorna torkolatja előtt, a tiszai lapokban rendetlen zátonyokba fog leülepedni, és nem magában a csatornában. S hogy így kell értelmeznünk fenebbi állításait, bizonyítja állításainak záradéka, mely szerint következőleg nyilatkoznak: „egyéb-iránt a tér elég tág arra (a tiszai laposok) hogy felvehesse azon föld egész tömegét, mely a csatorna medréből ki fogna mosatni.

Ez alkalommal a vizerő roppant eredményét megczafolhatatlanul bizonyító tapasztalásomat czélszerűnek látom ide mellékelni. S itt uraim! felhívom mindenkinek, legfőképp pedig a szakértők legélesebb figyelmét, mert úgy hiszem, ezután sem leend senki is, ki a vizerő használhatóságát kétségbe vonni ószinte szándékkal bátorkodnék. Halljuk tehát ezen egyszerű mégis fontos körülményt! hiszen már nem egyszer több nagy dolog és ismeretek kifejlésére egyszerű körülmények történetes tapasztalása szolgált irányzatul s végre óriási eredményül. (Folyt. köv.)

Buda novemb. 4-én. Végre tehát nekünk is lehet örülnünk egy lépésen, mi külső átalakulásunkhoz közelebb hoz. Buda ellen gyakoriak voltak a vádak, és pedig nem épen alaptalanok, miszerint a magyar haza ós városa — anyavárosa nemzetiség dolgában olly igen hátramaradt, sőt hogy tetteiben olly parányi hajlamot láthatni, miből következtethetnők, hogy ha ma nem is, de majd — t. i. mához egy hétre, vagy egy hónapra, vagy egy esztendőre mégis csak állni fog az ének igazsága: El magyar, áll Buda még. E vádnak, mint mondom, volt alapja, mert bizony nagy munkába került Buda városában — néhány kir. hivatalnokon kívül — magyar embert találni, ollyat pedig, ki a magyar érdekek mellett buzgott, vagy érettek a haza oltárára áldozatokkal járulni kész leendett, — én legalább sem nem találtam, sem nem ismértem, sem hírért nem hallottam, érte természetesen csak azokat, kik tulajdonképen Buda városát teszik, t. i. a polgárságot, a magyar akademiára szánt két ezer p. frt. alapítványt kivéve.

Ma már másként állunk e téren is. A közel mult országgyűlésnek nem volt ugyan azon eredménye, mit annyi millió várt, de volt kihatása ollyan, minőt kevesen hittek. A polgárság, t. i. a tulajdonképeni negyedik rend igen világosan látta által, miként a nemzeti érdekek hideg mellőzése számukra nem egyéb, mint évtizedekre káros hátramaradás; megérték: miként a nemzeti érdekek pártolása és emelésével, midőn a közállapot nyereségek és morális értelemben, ugyanakkor nyernek egyesek is, mint kiből alakul az egész. Megérték: mik szükségesek ahhoz, hogy valamely rend az ország törvényhozásába befolyhasson s ezen okok fontossága előtt meghajlanak a polgárok Budán is, mikép a hazában mindenütt. A hatalom virágzó polczára felemelt nemzetiség, uralkodó nyelv, egység és egyetértés szükséges, ezek nélkül az iparüzlet s kereskedés, mint a városok gazdagodásának főbb emeltyői vagy épen nem indíthatatnak meg, vagy csak tetemes veszteséggel; mert

csak egyesült akarat nyujthat neki garantiát, mi e téren első szüksége; egyesült akarat pedig ott, hol még az első — sine qua non — pont felett is vitáznak a testületek, nem is képzelhető. Csalódnék azonban, ki ós Buda polgárságát a már e tekintetben meghozott törvény után is konokság, vagy akaratosságról vádoltnak hinné; oh nem! csupán egy kis hanyagság, vagy inkább a nemzeti ügyekkel kevés gondolás okozta többiek tőli elmaradását; minek azonban helyreütése jelenleg ugyancsak sürgettetik.

Én mellőzve e helyen mindent — hogy hosszas ne legyek, csupán azt említem, mi egyik közelebbi választópolgársági ülésben tárgyalatott, és el is határozatott. Budának mintegy 300 rendőre van, kik — mindennapi látomás szerint eddig német egyenruhában tevék szolgálati kötelességeket, részint pedig, mint a kebelnél — félnémet félmagyar egyenruhában: frakk és bakancshoz szabott magyar nadrágban. Ezen öltözet a polgárságnak sem czélszerűségi, sem nemzetiségi tekintetben közelebbi időkből nem tetszett, azért annak teljes magyarra változtatásáról tétett indítvány. Ez Erysz almája volt kezdetben, a németek feljajdultak: hogy őket teljesen ki akarják irtani, holott csak drabantjaikról s ezeknek is csak frakkjaikról volt szó. Okok hozattak fel először a nemzetiség szótárából, mellyek egy magyar törvényhatóságtól méltán követelik, hogy magát mindenben, ugy benső mint külső dolgaiban a törvény kívánatához szabja; Buda pedig magyar törvényhatóság, magyar országgyűlésen képviseltek, magyar törvények által igazgattatik, magyar kenyeren hízik stb. ergo drabantjait nem hagyhatja továbbra is frakkban; másodsor merítették okok a szolgálat kényelmes véghezvételéből. Tudni való, hogy illyen rendőröknek eső-sár- vagy bámi időben is ki kell állni a gátra, ha a várost felfordultnak látni nem akarjuk; illy foglalkodás közben sokkal czélszerűbb a szorosan testhez simuló magyar nadrág, mint a szerte-csuszongó nyilt száju pantalon; mely magára szedvén főtisztra is a sarat, végre a rendőrt is kifrasztja s pihenés végett elszólítja őrhelyéről; innét van aztán, hogy gyakran csak ott látunk rendőrt, hol annak helye nem is igen lenne, például a német színházban, s mindenütt nélkülözük azt, hol rájuk kiáltó a szükség, mint a Dunapart hosszában, hol az immoralitás nem egy égbekiáltó vétet követett már el az ártatlanságon. Ehez tudható még az, hogy kissé csipősebb időben a frakk csak a hasnak felső részét takarhatván be, míg az alsó, szélnek hidegnek egyiránt kiteve marad, holott a zrinyi-dolmány nyaktól kezdve egész köldökig védi őt az átfázástól s ekép nem kénytelenítetik valamelyik csapszékbe vonulni órállás helyett. A harmadik ok végre a házi oeconomiaiból vétetett; szak- és műértők mutaták ki, miként a mostani egyenöltözet jóval többbe kerül a házi pénztárnak, mint kerülne a javasolt magyar öltöny. És ezen okok győztek, a választó polgárok hangosan mondták ki a helyeslést az indítványra, mellynek legvilágosabb értelme az: hogy a budai rendőrök ezentul zrinyi-dolmányban rózsaszín veres sinórral egészen egyszerűen kivarvva, bakancshoz szabandó szinte veres sinóros nadrágba fognak öltöztetni s hivatalos szolgálataikat teljesíteni.

Illy nagy általányosság némelyeknek még sem akart tetszeni; az a pantalon szerintők mégis csak megmaradhatna, ha már a frakk száműzetik is; hiszen a budaiak ószáz esztendő óta járnak pantalonban, miért kellene azt épen ma odahagyniok, midőn az egész ország con amore pantalonban végzi polgári kötelességeit, pantalonban hozza törvényeit, abban teszi különös üdvözlését, abban gratulál, tánczol, eszik, iszik, s még abban temettetik is el. Ezt figyelembe kell vennie Budának is, ne lépjen újitási pruritásban odáig, hova még eddig egy magyar ember sem vergődhetett stb. És ezen okok — meritvék a napi élet leghitelesb tapasztalatiból, nem maradtak hatástalanok, megkezdett a vita pro és contra, magyar sinóros nadrág és a pantalon elsősege felett. Tetszés és nem tetszés! Végre is a többség oda nyilatkozott: hogy a kebelbeli rendőrök egészen magyar egyenruhát nyereendnek ugyan a javaslat szerint, de a lineán levők, így nevezik a külvárosi flóktanácsok mellett személyzetet, maradnak pantalonban veres hajtókával, mellyre azonban ók is zrinyidolmányt veres sinórost öltendnek.

Ennyiben tehát meglőn a megállapodás, hátra volt azonban a posztó színe, mert nálunk a színek is meglehetősen szerepelnek, mutatják azt a sóházak, harminczadok, posták és egyéb középületek kültekintetei; valamint hátra volt még annak világos elhatározása is: vajjon kiválólag honi posztóbul készíttessenek é, vagy fenmaradjon a brüni, vagy bécsi, vagy bámi külföldi gyár használhatása. Ezek ingerlékes kérdéseknek találtattak, nem azért, mintha ós Buda lelkes választó polgársága nem tudná a hazai ipar iránti szoros kötelességet, és színeinek ószinte méltánylását, hanem azért, mert ez már közelebb vág az oeconomia cumba s így arról legczélszerűbben a bizottság intézked-

hetik; ehhez járul még azon igenis figyelembe veendő körülmény, miszerint az ebédelés ideje nemcsak jelen volt, hanem már mulni is kezdett, a választó polgárnék pedig várakozni az evéssel nem igen szeretnek a drabantok egyenruhájára kedveért. A kérdés megfajtása tehát közmegegyezéssel a gazdasági bizottsághoz utasított.

Itt a nevezetes tárgy fontosságához képest tárgyalatott, pro nunc kimondatott az is, hogy az iparműtárból fogja a város rendőrei ruháinak posztómenységét megszerezni, ennél fogva meg is tétetett ott a rendelés mintegy 600 róf posztóra, szerződés köttetvén igazgató Nagy Józseffel. Az átküldött városi megbízott posztómintát is hozott magával, még pedig többfelét, melyeket a bizottságban előmutatott. Különösen azonban a világos kék színt ajánlá, mi polgármester urnak leginkább megtetszett, ez tévén — hihetőleg — Buda városa színeinek egyikét, mit ott a szokás örökített meg. Tehát világos kék szín leend drabantaink színe, mondá egy bizottsági tag; kérem: csak ruháinknak színe leend világos kék, jegyzé még egy elméncz timár. Mindegy! a színben tehát megvan a megállapodás. Nincs meg, mond egy tag, ki egyszersmind vitéze a budai polgári órhadnak is; mert ha a drabantok világos kék posztóból készítendő zrinyi-dolmányba fognak öltöztetenni, akkor a polgári órhad leteendő egyenruháját, mert övék is világos kék posztóból készült. És az észrevétel hallgatással fogadtatott, fölötte vitába ki sem bocsátkozott, hanem a színek megválasztása most már másodsor utasított máshova, t. i. a tanácsülésbe. Csak mégis jó, hol egy hatóságban is annyi más hatóság van, így nem is kényszerítetünk határozott nyilatkozatra.

— Ki gondolta volna, hogy a választó polgárságban illy arisztokratikus szellem lappang most, midőn épen a negyedik rend panaszkodik leghallhatóbban az elnyomatás s ügymellőzés ellen; hijába! a budai polgár nem akar egy színt mutatni a drabanttal, mintha ez nem volna ember, nem volna épen olly szükséges tagja a közállománynak, mint ő! Ti egyenlőséget, jogokat akartok s követelitek azt; jól van, ezt tehetitek, tennetek is kell; de hát miért nézitek le emberfeleiteket, miért igyekeztek magatokat elszigetelni? hiszen a drabant épen olly lelkes teremtvénye az úristennek, mint a budai polgár, ő is a hatodik nap műve, mint bárki más. De térjünk vissza; a színek elhatározása a tanácsülésben felvették.

Természetes, hogy a világos kék szín itt is leginkább tetszett, mert a város szemei már megszokták e színt, ez levén színe az állhatatosságnak, színe a férfias kitarásnak, tehát mindenesetre a világos kéket fogjuk megállapítani. E' pontnál ismételtetett azon észrevétel, mi már a bizottságban elmondott, s nem tartott észlelyes dolognak a polgárságot türelméből kivenni; azért más szín ajánlatott. Voltak, kik nem tarták helyesnek, hogy egy derék testület — minő az órhad — nevében itt egyesek által ollyan ellenvetések gördítettek, mikről az mit sem tud, s ha tudna, tehát mosolyogna felettök; egyébként egy igen tisztelt hazafi következő észrevételt tett: „Tegnap — ugymond — Pesten valék s látok előttem egy egyenruhás embert haladni, ki mindenben hasonlított a budai polgárhoz; zrinyije kék s pantalonja, mindeniken veres színő, fegyvertartója fekete szíj stb. csupán csakója volt fekete, holott a budai polgáré veres. Siettem, megtudni tőle, először ki, másodsor: mit akar itt a polgár egyenruhában most, midőn semmi szertartás nincs. Elértem, s akkor látam: hogy ő nem budai polgár, hanem pestvárosi commissarius; ennél fogva szóló kívánja: hogy a' ns budai tanács azonnal írja meg nemes Pestváros tanácsának, hogy biztosainak más színű egyenruhát szabasson, mert a' mostani sérti a' budai polgári órhad színméltóságát. E' kívánat természetesen nem tetszett s azt jogsértésnek tarták.

E' nemtetszésből indulva ki nem foghatni meg: mikép érezhetné magát megsértve a' budai polgár az által, ha drabantival egyszínű posztót visel, mellyen azonban a' színő, szabás, süveg teljesen különbözni fog; ha az által nem érzi magát sértettnek, hogy a' pesti commissariusokkal majd azonosan van ruházkodva.

— Mindazáltal a' szín sehogy sem fogadtatott el; nem — nem! az nem lehet, hogy annyi polgár végre is egyszínű legyen annyi drabanttal. Elfogadtatott tehát egy más szín, melly sem kék, sem zöld, sem fekete, sem sárga, sem fehér, sem veres, hanem mindenikből valami. Képzeljünk egy chimaerát, s látni fogjuk a' budai drabantot. — Hátra lenne még annak határozatlal leendő kimondatása, hogy a' városi hatóság házi közszükségeit ezentul csupán honi kelmékből fedezendi. Erről azonban majd máskor.

Meg kell említenem még azt: hogy a' t. tárnoki szék fővárosunkban mult october hó 25én gyűlt össze. Mind-össze kilenc városi hatóság részesítettet a' meghívásban, mellyek egyegy küldöttyükkel meg is jelentek; u. m. Budáról: Tümbök János; Pestről: Koller Ferencz; Komáromból: Müller György; Moldorából: Prikl Antal; Kassáról:

Haska Antal; Ujvidékről: Fundák Antal; Szegedről: Bany Pál; Debreczenből: Komlóssy László; Károlyvárosból: Schweizer Ferdinand. A' tárnoki törvényszék ezen elso-rolt t. t. tagjai oct. 26án a' székesegyházban tartott sz. lelket segédül hívó istentisztelet után főtárnok ő excljához sergélének tanácskozányt tartandók az iránt: ha vajjon a' fenálló szokás és hatósági kiváltságokkal megfér e az, hogy Modor sz. kir. város e' tárnoki törvényszékre kebléből nem tanácsnokot, hanem főjegyzőt küldött; széket foglalhat e az az ítélő bírák között? stb. A' tanácskozányt egyhangulag kimondá a' nem-et s ekép Modor közbirája küldőhöz utasított vizsza. És mi ismét felsohajtatnk sujtásosságunkon; mert hiszen a' városi főjegyzők lehetnek törvényhozók, a' mint voltak is; az újabb törvény szerint l e h e t n e k l e g f ő b b h i v a t a l n o k o k i s, s ime Modor használja e' törvényt, közbirónak nevezi ki részéről főjegyzőjét, mint tapasztalt jártasságu törvénytudót és bírót; de mivel nem tanácsnok, melly kvalitásról azonban hallgat a' törvény, viszszaküldetik. Hasonló események után nem lehet szívünkben nem kívánunk a' városok rendezésének minélelőbbi megállapítását, valamint egyéb szőnyegen levő kérdéseinket is, mellyek viszonyinkat elrendezvén jogkörét minden egyes és hatóság tudhassa. Ugyanaz nap a' budai városháznál a' neveztük t. t. törvényszék tárnok ő exlja elnöksége alatt üléseit megkezdé, melly addig tartand, míg a' halomra gyűlt tárgyak befejezettek. Ezen első ülést ő exljánál fényes és gazdag ebéd fűszerezé. T a b á n i.

Az E. H. nak fogarasvidéki levelezője írja, mikép egyszer azt olvasá a' hírlapokban, hogy a' svábok tovább bevándorlása Erdélybe legfelsőbb helyről meg volna tiltva. Ugy de ha az ország-utra tekint, e' tilalommal homlok-egyenest ellenkező jelenetek öltének szemeibe. Még mai napig is szállong Fogarason keresztül Brassó felé több nagy szekér, sváb családokkal rakottan. Levelező ezek közül egyetkettől kérdőre vett s tőlök ezeket tudá meg: Igaz ugyan — ugymondának — hogy egy időben megtilták nekünk az Erdélybe vándorlást, de későbbre megengedték, ha bizonyos vagyont tudnánk előmutatni. Ez reánk nézve könnyű feladat volt, mert hiszen egy két órára csak volt honnan kölcsönözni, hogy előmutathassunk valamit. Még más módot is találnak némellyek a' kivándorlásra; ők t. i. utileveleiket nem kérik Erdélybe, hanem azt jelentik fel, hogy valamely más tartományba utaznak, azon tul Würtemberg földéről kilépve senki többé utjokat nem állja Szebenig, a' honnan azután elküldözgetik e' vidék különböző tájaira. Minap Sigerus urat Szebenből kiküldötték másodmagával, hogy járja be hivatalosan mind azon vidéket, mellyekre svábok telepedtek a' végett, hogy állapotokról hiteles, lelkiismeretes tudósítást adjon be. Majd meglátjuk. Am mert Sigerusék megvallák néhány helyen őszintén, hogy eddigelé nagyon megcsalatkoztak a' svábokban, először azért, hogy legtöbben ollyanok jöttek, kik a' mezei gazdasághoz épen semmit sem értenek, mert hazájokban kézi mesterséget űztek, de Róth urnak ottan létekor azt hazudták, hogy mezei gazdák. Továbbá ki hinné? hogy nagy részök sokkal lomhább mint akármely más erdélyi nép; legalább a' brassai, medgyesi és szebeni oláhság a' mezei munka közben egész nevettséget űz a' svábokból. Ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy a' jó német gazdák talán nem értenének többet a' mezei gazdasághoz, mint a' mi népünk, de itt a' söpredék németről van szó, millyenek hozzánk jönnek, kiknek ereikben csupa burgonya-vér kering, mert azt négyszer esznek napjában. Ezek után szeretné közlő is kérdeni mint mások: ugyan mi hát czélja az e'féle svábvándorlásnak? Erre feleletet Brassóban és Szebenben legkönnyebben kaphatni, ha jól fülelünk.

A' szásrégényi s' gálnapi vásár főbb czikkeinek, kelendősegi ára az E. H. ban következőleg közöltetik:

Jelen vásáron a' szarvas és szarvatlan marha is igen drága volt. Egy pár ökörnek ára 4 — 500 rft; gyengébbnek 2 — 300; tehének darabja borjustul 60 — 70; meddő 80 — 100; pár két éves tuloknak 200 — 240; remonda-csikónak 260 — 325; igás-lónak 60 — 100 rft.

A' testvérhonból most is sokan keresték meg a' régényi vásárt lovakat vásárlandók. Egyéb szásrégényi eseményekkel ezutal nincs szerencsénk szolgálni, a' „juvenis Saxonia“ itt még nagyon imberbis levén. — De még is örömmel írhatja tudósító, hogy a' szász és magyar Régenben, s meg a' vidéken lakó magyarok közül többen, egy casinó-létesítésen rég tervezgetvén, már annyira mentek, hogy a' terv közel jutott már nyeléhez. Adja isten, hogy a' világosodás e' szellemi eszköze mentől hamarabb kívánt virágzásba induljon. Nem sokára közgyűlés lesz, és pedig mint halljuk Szász-Régenben.

Az időjárás olly kellemes, olly szép, hogy ki sem lehet mondani. A' dűsan felvirult vetések bársonyözöld szőnyege, a' fák még nem sárgult lombjai, a' gyönyörű szép

esték, fedve a' csillagos ég harangjával, az év tavaszi képét tüntetik előnkbe.

A' gazdák évi fáradaimák többi gyümölcseit behordták. Minden, hála istennek elég lett! s a' vetések buja viránya is szép jövendőről kezeskedik. — A' szüretet 26kán kezdték, s bor is alkalmas minő- és mennyiségű leend; szóval kenyér van, bor lesz, tehát minden lesz! és így éhségtől, szükségtől, egy „csepp“ okunk sincs félni. S ha az anyagi jólét ölen ringadozva a' szellemi és erkölcsi oldalon is szemlét tartunk, ott sem levünk okot panaszra, a' vidéken az oláh- és magyarság pálinkát nem iszik; nem verekedik, s a' világ kincseért sem lop; mi miatt a' criminalis actusok, consequenter némelly megyei tisztek jövedelmé de valváltatott. Népiskoláink virágoznak, néptanítóink ernyedetlen, lankadatlan, fáradaimatlanok telességük teljesítésében, mondom ollyan jól vagyunk mind anyagilag, mind szellemileg, hogy jobbat levünk okot panaszra, mert csak még a' bárány nem elég okos, hogy maga menjen a' safránylébe gyapját megfestendő, s illy fokán a' jólétnek közlöt senki sem hibáztathatja, ha örömeiben felkiált a' Kistükörrel:

„Gazdag Erdélyország vadas erdejével
Mind halak mind barnok teljes bőségével.“

Kormányzó ő nmlga octob. 28án Kolozsvárra szerencsésen visszaérkezett. A' megérkezéséni örömben közhit szerint annyival inkább osztozik jelenen ő nmlga, mivel viszszakértekor, látogatására jött testvérét gróf Teleki Ádám ezredes ő mlgát 35 évi távollét után a' fővárosban találta. Isten éltesse a' két haza e' közösen kedvelt két nagy fiát. Bár minél hosszabbra nyuljék Kolozsvár öröme Erdély szeretett kormányzóját s' rég nem látott testvérét, saját keblében üdvözölhetni!

Erdélyi ügyek. Az E. H. közelebbi számában, „Brassói“ titkok czím alatt következő érdekes olvasvánnyal szolgál. Ki az öttől tizenkilenc gyermekig megállott sváb családokat látja és hallja, miként aggodnak jövendő sorsukon, miként félnek a' beálló tél munkátlansul töltendő napjaitól, soha gyűlölséggel s idegenséggel nem szólhat rólok. Nem nemzeti gyűlölség, nem nemzeti féltékenység sugtasz indulatból szólunk ez ügyben, hanem az emberiség szent nevében, a' népeket boldogító béke ügyében. Számaltanszor olvasok már német lapokban, hogy a' svábok bételepítése megszűnt, számaltanszor hallók, hogy a' kivándorlás Würtembergből meggátoltatott. S lám itten mégis hét nem telik, hogy három- négy családot érkezni ne lásson az ember. Honnan jönnek ezek? A' felhők harmatozák e' földünkre, hogy a' parlagon heverő mezei gazdaságot előmozdítsák? Égből csak jó származik, de ezen szegény emberek talán minden egyébben inkább értenek, mint ahoz, a' miért hívatottak. Ugyan is, nem egy gazdától hallhattuk, miszerint husz lassan dolgozó sváb nem képes annyit kaszálni, aratni, mint nyolcz idevaló munkás. Valóban számalomra indító jelenet volt látni, mint kilődök s izadott az aratás meleg napjaiban a' bőrnadrágos, kis sipkás szegény sváb, míg a' fúrge bérczi lakos ingre vetkeve, széles karimájú szalmakalappal amegy dalolva forgatá sarlóját. „Majd lát vágandnak fiaim a' telen“ így vigasztalja magát sokja e' jövevényeknek. Ah de vajjon miként állandják ki a' versenyt azokkal, kik nyáron által kőmivesek, ácsok mellett dolgozván, most a' favágást csak azért űzik, hogy bármi csekély foglalkozásuk legyen? Vagy talán földeket akartok vásárlani? Szegény csalottak! hol Erdélyben a' föld, mellynek ura nincsen? s aztán, ha csekély pénzettel, mi az uton el nem kelt, vehetnétek is egy kis jószágocskát, hogy láttatok é, hogy megvásárlott jószágotok szomszédotok s talán épen az, ki behívott, viszszavállja? Vagy ha művesek vagytok, sikerült é csak egynek is czéhbe bejutni? Nem utasítanak é mindjárt falura? Vagy talán más ősi időkől fogva e' földön lakó embertársaitoktól akaratok elfoglalni a' kis birtokot? ... Azt ne tegyétek, ez nem joggal történnék, akármint beszélnek a' színre jó, de valósággal tudatlanul rossz atyafiak. De jöjünk a' titokra. Midőn kérdeznők: miként jöhetének ide, miután Erdélybe tudomás szerint utilevelet nem adnak? „Mibizony nem Erdélybe, hanem csak általánososan Ausztriába kértük az utilevelet, és így ide is eljutottunk“ volt a' felelet.

Második titok: Nagy-Enyeden egy „Vizsgálódás“ czimű röpirat jelent meg czáfolatul a' Schuller é s Trausch „hires“ irományaikra, mellyekben az oláh püspökök a' mult diaetán beadott „V á d i r a t á t“ állítólag tönkre sujtották. A' kis könyv olly avatott kézre mutat, millyenre hisztóriai mezőn valóban ritkán találhatni s olly érdekes, minő érdekességgel mostan kevés tárgy bir. Csak egyet említenék. Belőle pl. következtethetjük, hogy a' székelly Törösvárra menni határt őrzeni talán kevésbbé lenne köteles, mint a' szász, ki ezen teher alól kihuzta magát. S mégis — csak gondold kegyes olvasó — találkozott itten nagyobb rangu egyed, ki azt sem minnek, ha z u g s á g n a k, ügyetlen firkálásnak bélyegezte. Miért? Itt rejlik a'

titok: mert kivágatlanul adta vissza annak, kitől olvasás végett kapta volt.

Árvamegyének jelentése a kebelbeli szegénység fölségelésére beérkezett kegyes adakozások mi- képeni kezelteése iránt (folyt.) 128) Esztergom városa 52 ft 56³/₄ kr, 129) Kőszeg városa 35 ft 52 kr, 130) Eperjes városa 161 ft 46¹/₂ kr, 131) Pesti Hírlap utján 963 ft 30 kr, 132) Torontálmegye 22 ft 12 kr, 133) Bakabánya városa 7 ft, 134) Hírnök szerkesztősége utján 166 ft 49 kr, 135) Pozsony vármegye 137 ft 19 kr, 136) Pozsony vármegye 45 ft 32 kr, 137) (ó-Zólyom városa 20 ft, 138) Veszprém vármegye 205 ft 57³/₄ kr, 139) Nemzeti Ujság szerkesztősége utján 500 ft, 140) Pesti Hírlap utján 136 ft 40 kr, 141) Nmélt. kir. hltótanács utján 12486d. szám alatt 638 ft 30 kr, 142) ugyanazon nmélt. kir. hltótanács utján 13436d. szám alatt 1510 ft 20¹/₄ kr, 143) Csányi lel- kész 77 ft 23³/₄ kr, 144) B.P. Híradó utján 1639 ft 26 kr, 145) XVI. szepesi város 128 ft 46¹/₄ kr, 146) nm. kir. hltótanács utján 17127d. szám alatt 1725 ft 25 kr. — Ezen szám alatt következő adakozások foglaltak: u. m. Fejér vármegye 117 ft 10 kr, Borsod vármegye 26 ft 10 kr, Nagy- Bányaváros 73 ft 32³/₄ kr, Szeben városa 37 ft 34 kr, Győr vármegye 100 ft, Pozsega vármegye 24 ft 23 kr, Pest városa 369 ft 42 kr, Eszék városa 233 ft 29¹/₂ kr, Csanád vármegye 39 ft 20 kr, Kis-Marton városa 52 ft, Szatmár vármegye 200 ft, Csongrád vármegye 313 ft 4 kr, Selmeczbánya városa 115 ft, Ujvidék városa 24 ft, összesen 1725 ft 25 kr, 147) Religio 's nevelés folyóirat utján 151 ft 34³/₄ kr, 148) Nagy-Szombat városa 295 ft 40 kr, 149) Arad vármegye 7 ft 20 kr, 250) gróf Széchenyi István 981 ft 42 kr, 151) gróf Festetics Károly 490 ft 52 kr, 152) Borsod vármegye 191 ft 25 kr, 153) nm. kir. hltótanács utján 21291d. szám alatt 1,248 ft 47³/₄ kr. Ezen szám alatt következő adakozások foglaltak: u. m. Vas vármegye 36 ft 33¹/₂ kr, pécsi főiskolai tanítók 25 ft, Bihar vármegye 522 ft 24 kr, Szatmár-Németi város 107 ft 12¹/₄ kr, Heves vármegye 58 ft, Zombor városa 209 ft 54 kr, Fiume városa 1 ft 39 kr, Szeged városa 34 ft 26 kr, magyar tenger melléki igazgatóság 100 ft, selmeczbányai academicusok 56 ft 30 kr, oravicai bányaigazgatóság 67 ft 50 kr, Borsod vármegye 29 ft 29 kr, összesen 1248 ft 47³/₄ kr. — 154) Nm. k. hltótanács utján 25473d. szám alatt 6391 ft 17¹/₂ kr. — E' szám alatt ezen adakozások foglaltak, u. m.: Bazin városa 66 ft 6 kr, Szerém vármegye 40 ft 30 kr, Zágráb vármegye 623 ft 43 kr, Szerém vármegye 120 ft, Szerém vármegye 60 ft, Pest városa 50 ft, ugyanaz 21 ft 57³/₄ kr, u- ugyanaz 351 ft 29²/₃ kr, orsovai hatmenczadi hivatal 16 ft 50 kr, Komárom vármegye 395 ft 47 kr, Szeged városa 100 ft, Kőrös városa 14 ft 5 kr, Fejérmegye 55 ft 31¹/₄ kr, Po- zsegamegye 26 ft, Győrmegye 9 ft, horvátországi hadi fő- kormány 22 ft, Todeskó bécsi nagykereskedőház 4000 ft, Szerémmegye 101 ft 16 kr, jászai prépost 100ft, sz-gott- hardi és sz.-keresztii ciszterci apát 100ft, bányai hadi fő- kormány 77 ft 2 kr, ugyanaz 40 ft, összesen 6391 ft 17¹/₂ kr. — (Folyt. köv.)

Kisfaludy-Társaság. Emlékeztetbe hozatik, hogy a' társaság által kitűzött pályamunkák határideje a' f. évi nov. 20dika. Kivántatik pedig: költői beszély, vers- ben, mellynek hőse valamely, a' nép ajkain élő történelmi személy, péld. Mátyás király, Toldi Miklós, Kádár vitéz 'stb. Forma és szellem népies legyen. Jutalma tizenöt db. arany. Továbbá: Irassék kötött beszédu legenda Bos- nyák Zsófiáról, Wesselényi Ferencz első híveséről, ki 1644ben meghalván, holtteteme még most is épségben látha ó a' teplicskai egyházban, Trencseny vármegyében. Jutalma tizenkét db. arany. Marczibányi-Motesiczky Vincenzia assz. alapításából. Végre a' szépműtani föladásra kívántatik a' sonett elmélete és története, Ju- talma tizenkét db. arany. Császár F. társasági tag gyűjtéséből.

Mind a' három rendű pályárait a' fön kitett napra, mel- lyen tul semmi munka el nem fogadható, váratik, midőn azt írója nevért rejtő pecsétes levélre hivalkozó jelígyével a' titoknok veszi által. A' beküldött másolat, mely ki nem adatás esetében is a' társaság levéltárában marad, a' nél- kül, hogy a' szerző a' munka sajátjagi jogát elveszté, i- degen kézzel és tisztán írva, lapozva, köve küldessék. Ha a' jelígyes levél fölbontása után kiltetszenék, hogy a' munka saját keze írása a' szerzőnek, ez a' jutalomtól elesik. Kelt Pesten nov. 1. 1846. Erdélyi János titoknok. Lakása czukor-utca 496. sz.

Kilenczedik közlemény a' József-ná- dor nemzeti képesarnokát illető adományok fe- lől: A) Eötvös József kir. ügyigazgató ó nga 149ik szá- mu aláírási ivén: Eötvös József kir. ügyigazgató 10 ft; Bene Kár. kir. ügyvéd, Daruváry Ferencz kir. ügyigazga- tósági ügyvéd, Fésüs György kir. ügyvéd, Graf Kár. kir. ügyvéd, Markovich Tivador kir. ügyvéd, mindenik 5 ft; — ügyvéd, Markovich Ant. igtató, Gogolyák György irat- Buday Iván, Czettner Ant. igtató, Gogolyák György irat- Péternok, Kapotsfy Imre, Kiss Mih., Kruszlits Józ. kiadó, Pé- tálthy Ist., Práznovszky Ign., kir. ügyvéd, Rotter Kár., Töl- láthy Ist., Csoma Ján., Simits Er- ghy Dániel, mindenik 40 kr; — Kádár Ferencz és Sá- gyessy Ferencz, mindenik 1 ft; — Csoma Ján., Simits Er- ghy Dániel, mindenik 40 kr; — összesen 47 ft 20 nezst, Szabó József, mindenik 20 kr., összesen 47 ft 20 kr. ezüst pénzben. B) Mtgos Balassa Gábor szombat- helyi püspök 204. sz. ivén: Balassa Gábor püspök 25 ft. —

E' 9ik közlemény összege 72 ft 20 kr. ezüst pénzben. Közi Mátra y Gábor m. k. egyesületi titoknok.

Budapesti napló. (Nov. 8kán.) Hugo Károly, ki mint tudja van, a' német irodalom teréről „Egy magyar király“ című négy felvonásos történelmi drámával köszöntött be a' magyar irodalom küszöbén, e' művét jelenleg kinyomat- va bocsátotta a' közönség elé. A' hazafias szellemmel fogva, melly művében sok helyt nyilatkozik, egyszersmind, mivel az nemzeti színpadunkon adatván, kitünő tetszésben részesült, több szerföltől ajánlatos oldala levén folvasásra igen méltó. Kiadta Heckenast Gusztáv; ára 1 ft 40 kr. pp. —

Ismét törvénytudományi munkát hirdetünk, mint egy- két ama számosaknak irodalmunk teréről, mellyekre a' ha- zai nyelven megzendült törvényhozás szava pályára ébresz- tőleg hangzott. Legalább e' szakban nem panaszkodhatunk hogy a' tudomány nem terjed eléggé. Legújabbban Radenics Ferencz bölcészeti- és törvénytárantról Pécssett jelent meg: „Rövid bevezetés a' honi magán-jogtudományba, ennek törté- nelmi rajzával.“ Ez csak kengyelfutója szerző terjedelmes munkájának, mellyben a' hazai magánjogtant adandja elő: 's a' legújabb hozott törvények könnyebb megtanulása ut- mutatására czéloz.

A' küszöbön levő Leopoldvársra mindenfelől gyüle- keznek; legbiztosabb jövedelemnek örvendhetnek a' szabók, szűcsök és vargák; mert mint a' felföldi mondja: már gyak- ran kérdezzük utczáinkon: „kit szolgáltál a' nyáron?“ a' hi- deg igen csipösen és szárazon köszöntött be. Hajóhidunk az adóevők sokadalma kedvéért még néhány nap nyitva ma- radhat, ámbár kiszedetéséhez erősen készülnek. A' fakeser- kedők most félre csapják süvegöket, ugy hordják áruikat mintha ingyen adnák. A' vidéken lakozott magas világ a' fő- városba seregel; itt az utolsó pinczértől kezdve a' legelső „Hotel“ birtokosaig minden sürgésben van, még a' kisebb nemzetségek szakácsnéji is csak ugy bizseregnek konyháik- kon: lefőzik a' telet. A' városok gorombasága megszűnik, hogy aztán a' réveken folytatása következék; a' hordárok durvasága 's bérkocsisok nuzávonája 's nyersesége a' hőm- mérő lohadásával emelkedni fog. A' Dunába ezután senki sem ugrik, mert hideg lesz, hanem annál többen hullanak majd bele a' rendetlenül rendezett átjárásokon. Ongyilkos- ságról kevés szó leend, mert a' halál híven teljesítendi köte- lességét. Mivel télen a' testek összevonulnak, a' rendőség is összehúzza magát; azonban a' tömör testek könnyebben szikráznak, tehát az illy szikrából eredő melegtől a' zűghő- sök porázai megtágnulnak, és szabadabban végzendik éle- lemkeresetüket. Boltfelverést egy újságiró sem fog hirdetni, mert az éj szellemei majd csak esendesen nyitnak rézt ma- goknak. Kik a' szegénység nélkülözéseiben megfagynak, nem vesznek el örökre; ok is fölélednek a' feltámadáskor. Mint hirtik, a' budai fürdőekben, kik előre leteszik az évi bért, egész esztendőn át ingyen fürödhetnek. A' vendéglőkben minden kap hitelbe, kinek pénze van. Egyetlen kávés sem fog pa- naszkodni vendéghijánnyról, mert termeik már eddig is meg- lehetosen népesülnek. A' „Magyar Charivari“ megindul, mert télen a' mozgás egészségünkre válik. A' párvialatok meg- szűnnek, mert ezek az irodalmi hősök életét veszélyeztetik; pedig kivált magyar iróban mindig van annyi hazafiság, hogy szívesebben tartja meg életét a' szeretett hazának, hogysen ugy is gyűlölt ellenfele kártyájának feláldozná. Végre mivel alólul majd a' magasságba mentünk, megemlítyük azt is: hogy politikai capactásink még újév előtt kiszőlöztek ma- gokat, mert sokáig keringvén ismeretlen utakon nagyon be- porosodtak. — Ez a' tél előképe; mit szül még a' jövőndő, annak idején kihireszteljük.

Mult esztőtörtökön Cerrito Fanny Saint-Léon férjével nemzeti színpadunkon eljárta a' csárdást. De hogyan járta el? Olyan kis magyar menyecskevé vált az idegen tánczok remek geniusza, hogy minden magyar szem szikrázott láttá- ra, ugy megforgott, ugy megpergett hogy! — Léon urat a' puszták szilaj fia is pajtásának szólította volna; viszatükörözé a' csapongó kedv játszi képét: 's e' jelenet után nem fogjuk csodálni, ha valamely tős gyökeres buvár honunkban keresi fel az ő születése helyét. A' karzat tombolt, a' földszín tap- sult, a' páholyokból virágot szórtak; és mind ezek közt egy született táblabíró így nyilvánította tetszését: „Igazán derék ember! Fanny gyönyörű teremtes, eszem a' lelkét.“

A' nemzeti színház idegen nyelvű tagjai sokáig sürgel- ték, hogy magyar tanító kápanak; most van tanító — és a' t. cz. urak és hölgyek a' tanulásról megszokódosnek. Szépen vagyunk a' vásári madarakkal.

Eddig az igazság bekötött szemmel járt, hogy ne lásson; most pedig ellúnt, 's ha örökre nem is, legalább hosszú idő- re; 's hogy ez így van, olly hiteles kútfőből veszszük, millyen egy bíró szája lehet. Peking városban — a' földképen talán Chinába esik — egy nő ment parasztra, mint lelke sugalta i- gázsgagos ügyben, de mi ezt többé nem fontolhatjuk, miután a' nőnek adott válaszban magunk is megnyugszunk; me t az ellúnt istennő hátrahagyott szolgálja így válaszolt: „háiban keres nálam igazságot, az igazság e' földön már nem talál- ható.“

A' nemzeti színházi drámajutalomra pályázott 26 mű sorsa f. hó 5kén eldöntetett Es te a' magasságban lakozó- nak küldötte leendsz, előtte menvén elkészítet az ő utait, — mond az irás. Szilgietit már sokat küldött előre, 's jelen- leg az ő „Zách unokái“ 100 fényes aranyra készitettek neki utat. A' jutalom tehát Szilgietit; a' pályáról lesült 25 mü szerzője a' győző tiszteletére lakomát rendezendnek; de Sz- meg van elégedve önmagával, 's e' költséget ünneputánra hagyja.

A' levélhordóra, ki a' fiatalság várva várt leveleit juttatja illő helyekre, panasz van, miszerint e' tiszteben tulzólag va- dászsza a' kényelmet. Gondolja meg levélhordó, hogy a' fia- talságnak igen sürgetősek a' szülőkkel végzendő ügyei, ki- vált most, midőn egész télen futatniök kell, aztán a' farsang is nyakunkon lesz Tessék gyorsabban hordani ama tartalom- dús leveleket.

Amerika.

Következő szerződvényi pontok, mik fölött Rosas és Oribe megegyeztek, képezik alapját az angol követ által előterjesztett választott bírósági ítéletnek a' Buenosayres és Montevideo közt fenforgott villongásokat illetőleg: 1) a' francia és angol kormány, Rosas kormányzóval egyesül- ten, a' keleti seregek közti ellenségeskedések felfüggeszté- sét eszközöndik. 2) Kieszközölvén a' fegyverszünetet, a' francia és angol felhatalmazottak a' kormánytól valamen- nyi fegyveres idegennek, legyenek azok Montevideóban v. akárhol az országban, lefegyvereztetésüket fogják kívánni. 3) Ugyanekkor Rosas az argentin hadierőt a' határoktól visszavonandja. Közvetlen ezen említett pontok fogana- tosítása után megszüntetendő az argentin kikötők ostrom- helyzete, a' Martin Garcia sziget a' buenosayresi kormány- nak visszaadandó, valamint az elfoglalt hadihajók is, 's a' mindkét részről elfoglalt kereskedelmi hajók illető tulajdo- nosaiknak kiadandók. 5) A' paranai hajózás tovább is mint eddigelő köz-belhajózásnak tekintendő, egyedül az argen- tini köztársaság törvényei és szabályozásai alá levén vetve, míg e' köztársaság mindkét part birtokában van. 6) Elis- mértetik 's nyilvánittatik, miszerint az argentin köztársas- ság tökéletes és szabad gyakorlatában van minden hábo- rui 's békejognak, mint bármely egyéb szabad státus, va- lamint elismértetik az is, hogy azon elvek, mik szerint a' közbenjáruló hatalmak eljárak, midőn e' köztársaság há- borujogait ideiglen megszegték, hasonló körülmények kö- zött akár maga Franciaországra vagy Angliára lehettek volna alkalmazhatók. (!) 7) A' köztársasági elnök választá- sa a' keletiszövetségben (Banda oriental) szigorun, az ország alkotványos szellemében történjék 's Oribe tábor- nok tartozik annak magát alája vetni. 8) Egy általános kölcsönös és tökéletes bünfeledés hirdettesék, a' külföldiek alapos jogai csonkittalanul hagyassanak. Ha azonban Ros- asnak méltó joga talána lenni a' keleti köztársaságban tartózkodó idegenek politikai viselete ellen panaszra, illye- tén egyedek őrizetileg távolittassanak el a' határoktól, vagy valamely általok megnevezendő külföldi kikötőbe szállittassanak. 9) Ha a' köztársaság ezen pontokat netalan visszavetné, a' felhatalmazottak kormányaik közbejárulá- sát megszüntetettnek fogják nyilvánítani, 's azt, ha rábe- szélésök hasztalan lesz, valóságosan vissza is vonni.

Portugália.

A' kabineti forradalmat megelőzte cintrai lázongás- ról következőleg ir egy lissaboni levél oct. 9kéről: az ottani kerületben 's kilencz más lelkészségben már 8 nap előtt nyilvános ragasztványok valának olvashatók, miszerint a' parasztok többé nem fizetnek 's a' hatóságokat, ha belé nem egyeznek, agyon fogják verni. Oct. 7ke volt fölkelési napul határozva. Ezek következtiben 30 lovas katona lón oda küldve, kik 6kán délelőtt érkeztek Cintrába, hol még minden nyugottan volt. Dél felé elterjedt a' hir, miszerint a' parasztok több oldalról nyomulnak a' városba. A' lovas- ság elejökbe ment 's pillanat alatt az egész tömeg szét- röpött, midőn a' komoly szándokot látta. Tizenegy pa- rasztot fogtak el 's börtönbe hoztak. Az éj nyugalmasan folyt le 's másnap sűrű köd fődé az egész vidéket. A' kato- naság olly hanyagságot tanusított, hogy egy őrszemet sem állított fel, holott értesítették, miszerint a' parasztok na- gyobb tömegekben nyomulnak elő. Alig kelt a' lovaság lábra, már ott termettek a' parasztok. A' hatóságok is föl- fegyverezék alárendelteiket 's a' 15 személy gyalogot, kik a' kir. palotánál örködtek, szinte védelmökül alkalmazták. Mi- után mindkét oldalról néhány lövés történt, a' hivatalnokok voltak elsők, kik fegyveres embereikkel együtt futalmá- nak eredtek. A' lovasági kapitány csekély sérülést kapott 's négy ló sebesített meg, mire a' lovaság engedett a' parasztnak 's rejtékutakon Lissabonba vonult vissza. A' parasztnak most teljes diadalörömmel nyomultak elő, vivá- kat kiáltottak dom Miguelnek, az alkotványnak, királynőnek, mind összeviszszá, a' közigazgatási épület kapuit betör- ték, 's valamennyi papirt a' piacon égettek el; a' foglyo- kat is kiszabadíták a' tömlöczkökből. Estefelé, miután szü- net nélkül esett és nagy köd volt, mindnyájan egyenkint vo- nultak el, mindenki oda, honnan érkezett, azonban megíg- érték, miszerint nemsokára ismét viszatérnek, uj ható- ságokat választandók. A' Cintrába száműzött cartista tisz- tek az nap reggel Lissabonba mentek, mert azt hallák, hogy lázadás ütött ki a' fővárosban. A' királynő granátosai, az első gyalog ezred, a' királynő láncsásai 's egy része a' helyhatósági őrségnek reggel 7kén Terceira herczeg pa- rancsnoksága alatt a' kereskedelmi téren állottak ki. Ta- bona ezredes 's dom Carlos de Mascarenhas voltak az al- parancsnokok. A' carta változatlan fentartását 's a' minisz- terség elbocsáttatását kívánták ok. A' várban összegyűlt az ellenzék nyolczadik vadász 's 10 számú gyalog ezred ó- talma alatt. Mindkét helyütt tömérdek nép csoportosult össze. Azonban kimérendők a' portugál vért, alkudozások- ba bocsátottak az illetők; a' miniszterek beadák elbocsát-

atásukat és Saldanha marquist bizá meg a' királynó új kabinetalakításra. Saldanha marquis erre, miután az új miniszterség megalakult, az előbbi kabinet által letett parancsnokok 's tisztek kíséretében a' különféle laktanyákba ment, 's azokat ismét tiszteikbe helyezé vissza, miután közvetlen elődeiket mind elbocsátá. Dom Carlos de Mascarenhas átvette ismét a' helyhatósági őrség parancsnokságát, hol szinte a' régiebb tisztek helyeztettek állomásaikra vissza. A' Diario do Governoban hoszszu nyilatkozvány jelent meg a' királynótól a' néphez. A' lissaboni polgárkormányzó szinte elbocsátottat 's Fronteira marquis (Mascarenhas testvére) állított helyébe.

Hallomás szerint Portóban nemcsak Terceira herceget fogták el 's tették börtönbe, hanem a' királynót trónvesztettnek, 's királynak a' legidősb kir. herceget nyilatkoztatták 's kormányzóságot neveztek ki Loulé marquis 's das Antas gróf alatt.

Újabb hírek szerint valósní látszik a' portói lázadási mozgalom 's Terceira herceg elfogatása, remélik egyébiránt, miszerint e' demonstrationnak semmi komolyabb eredménye nem leend 's a' zendülés csakhamar el fog nyomatni.

Az Espanol következőleg ír a' legújabb portugáli eseményekről: „bizonyos, hogy Porto fellázadt. Terceira herceget Sa da Bandeira elfogató. Ez, das Antas és Bomfin grófok képezik a' forradalmi juntát, mellynek élén Loulé marquis, d. Maria rokona áll. A' junta a' királynót kormányvesztettnek nyilvánítá, 's a' legfőbb hatalmat ideigler magának tulajdonítá el. A' portoi nemzetőrség, melly nincs lefegyvereztetve, tetemesen szaporított; még egy ezred spanyol menekvő vala hozzá járulandó, kik nagyszámmal ajánlák a' juntának szolgálatakat. Lissabonban nagy ingerültség uralkodott. A' kormány önvédelemhez készült. A' király hadsergi főparancsnokká neveztetett 's a' lissaboni őrség élén máris Porto felé indult. Kísérte őt Saldanha gróf, a' minisztertanács új elnöke. A' főváros ostromállapotban van. — Királyi rendelvény egy vadászostályt „az alkotvány önkéntesinek zászlóalj” cím alatt alakított, egy másik pedig az 1842ben elbocsátott katonaságot hivatalja össze. — A' királyi nyilatkozványban mondatik, miszerint az ország másod városában (Portóban) maroknyi lázadó a' legborzasztóbb vétség: a' királyi parancsok iránti engedetlenség zászlóját ütő föl, 's remélik (a' királynó), a' „győzhetetlen” Porto nem fog néhány lázadónak hódolni. Mindenesetre ő a' rendet ismét visszaállítandja, 's a' legkönyörtelenebb igazságot fogja gyakorolni. Ha szükséges, férje a' király, hűséges sergei élén, mindenütt, a' hol fejtelenség mutatkozni fog, a' vétkesek reményeit megsemmisítvén, békét és nyugalmat fog minélelőbb eszközölni. — Illyetén körülmények közt nagyon természetes, hogy Madrid és Lissabonban Spanyolország fegyveres közbejárulásáról gondolkoztak. A' Heraldo megjegyzi: még nem félti komolyan donna Maria trónját; de ha veszély csakugyan léteznék (mikint az udvari lap magát kifejezi), ha forradalmi szövetség fenyegetné egy nagy királynó székét, ki jelképe a' politikai szabadságoknak: akkor pillanatig sem késnék a' spanyol kormányt felszólítani közbejárulásra, mire Spanyolország világos szerződés 's azon kapcsok által, mik ügyét Portugaliához fűzik, egyiránt köteleztetik. A' Clamor Publico tudni akarja, mikép e' közbejárulásért Spanyolországhoz már folyamodtak is, 's az andalusiai főkapitány parancsot is nyert legyen, sergeinek a' portugál határokhöz indítására. Állítólag Estremadura 's Galiciába is mentek hasonló értelmű rendeletek.

Spanyolország.

Madridból oct. 19kéről írják: Aumale herceg holnap

reggel hagyja el a' fővárost. Montpensier herceg 's hercegnő 22kén indulnak utra Franciaország felé. Izabella királynó kikérte magának Montpensier hercegtől, miszerint ez fiatal nejét legközelebb tavaszon Madridba hozza, midőn is hoszszabb időig fognak ő fenségeik itt mulatni. A' francia követnél tartott tegnapi táncvigalom igen pompásan ütött ki. A' királynó, ki a' táncvigalomon királyi háza összes tagjaival 10 órakor megjelent, egész éjen által tánczolt, 's csak reggeli 5 óra tájban vonult vissza. A' meghívottak száma mintegy tizenkét száza mehetett. Bulver ugyan személyesen nem jelent meg, de többi tagjai a' brit követségnek mindnyájan részt vettek a' mulatságban. Ma összeül a' miniszter-tanács, a' mostani cortes mikori 's mimódoni elosztatásáról értekezendő. Eleinte arról beszélték, hogy a' cortest holnap fogják berekeszteni, és pedig a' királynó maga személyesen; de a' közbocsánat következtében némi feszültség támadván a' cortes és kormány között, kétséges: vajjon a' miniszterség a' cortesyülést Izabella királynó által fogja é berekeszteni. Híhetőleg csak a' francia hercegek elutaztával fognak eldöntő határozatot hozni. Igen valószínűnek hiszik, hogy a' mostani miniszterség még az új választások előtt fog némi módosítást szenvedni. Isturiz a' kabinet-elnökséget tán londoni követséggel fogja felváltani, 's Mon leend elnöke 's lelke az új miniszterségnek.

Madridból oct. 21kéről írják: a' kabinet a' cortesnek kir. rendelvény általi felosztását határozta, melly még a' hét vége előtt fog megjelenni. A' cortes és kormány közti feszültség még inkább növekedett. A' senatus elnöke, Miralfores marquis, tegnap valamennyi minisztert, több tagjait a' diplomatai testületnek 's mindkét kamra legbefolyásosabb tagjait asztalához hivatá 's később fényes estély vala tartandó. Midőn a' vendégek legnagyobb része már megérkezett, a' senatus elnöke hirtelen levelet kapott Rianzares hercegtől 's egy másikat Bresson gróftól, mikben ezek meg nem jelenhetőkért mentegetik magokat. Később este Miralfores értésére jutott, mikép a' francia követ a' del Circo színházban mulatott. Miralfores egészen hangosan mondá a' társaság előtt: „Rianzares herceg 's a' francia követ boszankodnak reám, mivel Rianzares herceg mindkét leánya bemutatattását az udvarnál, midőn Izabella királynó tánczvigalmat adott, keserűn korholám. Ez nem gátol annak nyilvánításában, mikép illedelemsértés volt említett tánczvigalom Rianzares herceg leányainak közvetlen ülést engedni a' királynó mellett.” Ezen tényt a' spanyol főnemesség igen rossz néven is vette 's a' senatus elnöke nyilván kijelenté rosztalását. Illyetén surlódások közt a' miniszterségnek nem lehet elegendő ereje a' küszöben álló választások vezérlésére 's kabinetváltozást remélnék áltálján fogva. Noha egészen még nem ért meg a' dolog, de szerfölött valósní, miszerint Mon lesz az újdon alakítandó miniszter-tanács elnöke.

Anglia

A' repealjövedelem 47 font sterlingre csökkent. Ennek az irlandi nyomor nem egyedüli, de nem is fő oka. Ha nyomor és inség akadályai lettek volna e' jövedelemnek, akkor az soha létre nem jő. A' szegény emberek folyvást azok, kik legszívesebben adnak, 's a' repealjövedelem nem csekély része azok fillérből eredt, kik szájak előtt vonták el ez adományukat. Irland áltálján véve mai nap nem is szegényebb mint előbbi években volt. A' gabna, marha, gyártványok drágábban fizettetnek mint ezelőtt. Csak a' rossz burgonyatermés okozá az inséget, a' burgonya pedig, legalább az angol pórság nagy tömegére nézve, nem kereskedési tárgy, hanem tápláléka. Biztosan mondhatni, mikép az irlandiak most nem sokkal szegényebbek máskornál 's ha

akarná, még mai nap is fizetnék a' filléreket, mikből a' repealjövedelem áll; sőt igen valósní, mikép a' 47 font sterling nagy része is a' szegények erszényiből folyt. De nagy része a' lakosoknak a' fiatal Irlanddal szövetekezett, hátat fordítván a' repealegyletnek, ezenfölül amannak párthívei magvát képezik a' közép osztálybeli fiatalágnak. Ezek erszényéből folytak a' shillingek és fontok, míg a' szegények filléreiket adák. Kiléptökkel apadásra jutott a' repealjövedelem főforrása. O' Connell az első nagy csapás érte 's ő soha sem tön viszsásabb lépést, mint midőn a' fiatal Irlandot kilépésre kényszeríté. Hallomás szerint most a' repealegyletet hat hónapra be akarja zárni. Az országos inség jó alkalmatszolgálat erre, de főoka bizonynyal a' repealjövedelem mindinkább apálya. A' repealegylet sok pénzbe kerül, 's a' roppant összegek leginkább a' másod vezető, titkárok, irnokok, tisztviselők, küldönczök 'stb. zsebébe folynak. Pénz nélkül össze fog omlani a' gép 's e' miatt felosztlja O' Connell a' társulatot. Az angolok 's irlandiak tudják jól e' lépés fontosságát 's maga O' Connell sem fogja ezt maga előtt eltitkolni. E' miatt egy irlandi parlamentféle új gyülekezetben keres magának hatáskört. Utóbbi időben sokkal türelmesnek mondják mint előbb, minélfogvást e' gyülekezetben minden irlandi párt 's vallás bírádná képvisellel. Kérdés egyébiránt — ir a' levelező — vajjon sikerülendé O' Connellnek más mezőn viszsanyerni azt, mit a' repeal terén elvesztett. O' Connell nem mélyen gondolkodó fő, de ösztönét értette népének 's természetét önhelyzetének, mit azonban most el kezd veszteni. A' legelső pártzabályt: egyoldaluvá lenni, egyetlenegy elvvel bírní, egyetlenegy célt tűzni ki, nem tudta eddigelő nálánál jobban egy pártvezér sem. Először csak katolikus volt, aztán csak repealista 's minden sikerült neki, mennyiben ezéja elérése saját hatalmában volt. Hogy most türelmesdi lón, hogy valamennyi pártot maga körött törekszik gyűjteni, talán philosophibb felfogását bizonyítja, de ellene szól régi, változatlanági tapintatának, mellyel mint pártvezérnek bírní kellene.

Dánia.

A' schleswigi Rendek idei hatodik gyűlését Scheel királyi biztos oct. 21kén nyitotta meg. Templom után a' RR. termébe menvén a' követek, legelől a' mult országgyűlési javaslatokra adott megtagadó kir. válaszok olvastattak fel 's aztán a' szokott választások megtörténvén, hoszszu sora fordult elő különféle előadásoknak, például: hogy Schleswig a' német státuszövétségbe kebleztessék; a' királyi nyiltlevél vétessék vissza, köz honvédelmi rendszer hozassék be; a' kormány új rendszerezetése vizsgálassék meg; ő felsége változtassa meg a' behozott új kormányrendszert 's tartsa fen azt, melly igazság és valóságon alapul; státuszszolgálat olyakat alkalmazzon, kik a' nemzet bizalmát bírják 'stb. Ülés végével a' Rendek elnöke a' schleswig-holsteini városok, helységek 's kerületek küldöttségét fogadá, mellyek mind számos aláírással ellátott feliratok 's kérelmeket hoztak az országgyűlésre. A' kir. biztos által adott lakomán egy követ sem jelent meg; ezek más helyütt adtak vendégséget, mellyben Augustenburg hg is részt vón. A' hercegségek határozott érélyes föllépése befolyással lesz bizonynyal a' Rendekre 's ezek tanácskozásait nagy feszültséggel várják minden oldalról.

Egyébir.

A' szabad kereskedelmi társulat elnöke Cobden ur számárai adakozások eddigelő már 75 ezer font sterlingre ruggnak, melly összeghez Manchester város 28 ezer fonttal járult.

89ik szám.

Fölvívás a' gyáralapító részvénytársasági tizesrészvények 7dik részletének befizetésére.

A' t. cz. részvényesek tisztelettel fölszólítatnak, hogy illető tizes részvények he- tedik 12 1/2 petes részletét

folyó 1846dik évi december 1jétől bezárólag 15keig

az alapszabályok 11. §-za értelmében befizetni sziveskeojenek. A' befizetés történik Pesten az egyesületi pénztárnál (széltutca, gr. Pejachevich ház 2dik emelet,) és a' vidéki ügynökségeknél. Kelt Pesten, november 1. 1846.

A' gyáralapító részvénytársaság igazgatósága. 2—3

Fölszólítás

a' magyar kereskedelmi társaság nevében.

Igazgató ifj. Szabó Pál a' f. h. 21én megszőkvén, e' sajnálatos esemény következtében mind magának a' kereskedelmi társaságnak, mind azoknak, kikkel üzleti összeköttetésben áll. közös érdekök hozza magával, hogy a' társaságnak activ és passiv

ÉRTESÍTŐ.

1846.

állapota, és különösen a' volt igazgató által a' társaság rovására a' legközelebbi időben irhatott kötelezések hová hamarabb biztosan meg tudassanak, 's teljes világosságba hozassanak: miszerint a' dolgok valódi állásához képest célszerű intézkedések tetethessenek. — Ennélfogva: mind azok, kik a' magyar kereskedelmi társaság irányában bármí nemű követelést igénylenek, ezennel fölvívattak, hogy követeléseiket velünk adhirottakkal a' folyó évi november 30ik napjáig tudatni sziveskedjenek; ellenkező esetben volt-igazgató Szabó Pál által elvállalt kötelezettségek, mellyek azon napig be nem küldetnek, figyelembe vétetni nem fognak. Kelt Pesten october 25. 1846. **A' m. kereskedelmi társaság igazgató választmánya. 3-3**

Gyári jelentés.

A' zajgróczyi posztógyár igazgatóságának szerencséje van a' tisztelt közönségnek tudni adni, hogy mindennemű gyártványainak raktára Pesten színháztér Lepora-féle 5ik sz. a. házban f. évi novemb. 1jén megnyitattik, 's ezen időtől fogva, minden pesti vásáron nyitva álland, és a' közönség eddig tanusított bizalmának ezentul is lehetőleg megfelelni törekedendik. — Kelt Zay-Ugróczon, 1846. évi octob. hó 12kén a' zajgróczyi posztógyár igazgatósága. 2—2

Dunavizállás: Budán, nov. 6kán: 5' 9" 6" az 0 felett.